

“Els Launspach is er in geslaagd deze vrouw tot leven te wekken.”

Maîtresse van Oranje

Leestafel, 3 november 2016

Recensie Marjo van Turnhout

Margaretha van Mechelen, geboren in 1581 te Lier, is de dochter van een van de schepenen van Lier. Haar moeder is geboortig uit een onechte tak van de van Nassaus. Margaretha valt voor een prins van Oranje: voor Maurits, die stadhouder van de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën zal zijn. Vanaf 1601 zal zij tien jaar lang zijn maîtresse zijn, en hem drie zonen schenken. Een huwelijk behoort niet tot de mogelijkheden: zij is katholiek, Maurits protestant. En Margaretha had ook verder weinig te bieden: ze was 'verarmde adel', zonder belangrijke familie. Maar Maurits sloot ook geen huwelijk met een ander, zodat Margaretha door de omgeving eigenlijk wel gezien werd als zijn vrouw.

Els Launspach schreef dit boek over Margaretha, als over een vrouw die tegen beter weten in bleef hopen op een huwelijk, en een erkenning van hun zonen. Vanuit het gezichtspunt van de vrouw beschrijft ze een liefdesrelatie, die in het begin nog erg hoopvol is. In het boek staat een stamboom, zoals die geweest zou zijn als het huwelijk er zou zijn gekomen. De geschiedenis leert ons dat het niet zal gebeuren, daarmee verklap ik niets (...).

'Prachtige zonen, de warmte van een gezin, trouwe kinderharten; alles heeft de prins van haar gekregen maar een huwelijk is uitgebleven. Het hele huis is van dat besef doortrokken, als van de bouillon van Françoise. Dat vindt ze het ergste: dat haar zoons beseffen wat alle bedienden weten – en wat al jaren de ronde doet in heel de hofstad – over hoe met het hun moeder zit. Dat is de prijs van haar plooibaarheid.'

De jongste overlijdt als hij twaalf is aan de pest, de andere twee, Willem en Lodewijk van Nassau, worden geaccepteerd aan het hof. Dat was niet het geval met de kinderen uit andere - buitenechtelijke - relaties van Maurits. Relaties die Margaretha nachtvinders noemt. (...)

Het verhaal beslaat één week, eind maart 1625, een hoopvolle week: Maurits heeft haar zojuist ten huwelijk gevraagd en wil een portret van haar laten schilderen. Hij wil haar en de jongens goed achterlaten, zegt hij, en laat doorschemeren dat hij zwaar ziek is. Margaretha twijfelt: een aanzoek vanwege zijn verslechterende gezondheid? Dat is toch geen basis voor een huwelijk! Is het om zich van een opvolger te verzekeren? Maurits is de stadhouder, en als er geen opvolgers zijn, dan zal zijn halfbroer Frederik Hendrik de volgende stadhouder zijn. Maar de liefde dan? En waarom wil hij niet dat ze de dominee gaat raadplegen?

Aan het einde van de week wordt zijn gedrag verklaard, maar intussen is het een warboel in het hoofd van Margaretha. Ze probeert haar en zijn motieven te achterhalen, te ordenen en denkt terug aan bepaalde situaties waar zij via Maurits bij betrokken was. Vooral aan de politiek: hoe Maurits en Johan van Oldenbarnevelt met elkaar overhoop lagen, hetgeen leidde tot de terechtstelling van de laatste. De Republiek was in oorlog met Spanje. Ook daarover gaat het. Maar vooral over de godsdienstperikelen: de kwestie tussen de remonstranten en contraremonstranten was in die tijd erg belangrijk.

'Ach, katholiek of protestant, rekkelijk of dogmatisch, calvinist... al die levens binnen de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën - daarbuiten trouwens ook - vormden een groot wandtapijt. Niet het tafereel op de voorkant, de draden aan de achterkant zorgden voor het geheel. Je bent met elkaar verbonden, maar

je weet nooit waar de draden beginnen of eindigen; de draden weten dat zelf ook niet, die weten niet eens dat ze iets voorstellen.'

En zo legt dit boek over het verleden heel mooi een link met het heden.

Tenzij de geschiedenis van het huis van Nassau je eigen is, is het een boek waar je je hoofd bij moet houden. Maar interessant is het absoluut, en nieuwsgierig makend. Al zullen we nooit weten hoe Margaretha op haar lot reageerde, Els Launspach is er in geslaagd deze vrouw tot leven te wekken.